

Hoitoonpääsy perusterveydenhuollossa keväällä 2016

Päälöydökset

- Terveyskeskuslääkärille pääsyssä oli eroja eri aluehallintovirastojen alueilla.
- Maaliskuussa 2016 huonoin tilanne oli Kainuussa.
- Hammaslääkärille pääsy oli parantunut lukuun ottamatta Joensuuta, jossa tilanne oli huonontunut syksystä 2015.

Terveyskeskuslääkärille pääsy vaihtelee alueittain

Maaliskuussa 2016 terveyskeskusten kiireettömistä lääkärikäynneistä 42 prosenttia toteutui viikon kuluessa yhteydenotosta. Neljässä prosentissa käynneistä odotettiin yli kolme kuukautta (lokakuussa 2015 vastaava luku oli kaksi prosenttia). Yli kolme kuukautta kestäneitä odotusaikoja oli eniten Pohjois-Suomen alueella. Huonoin tilanne hoitoonpääsyssä oli Kainuussa. Itä-Suomessa tilanne parantui syksystä 2015.

Hoitajan kiireettömän avosairaanhoidon vastaanottokäynneistä toteutui noin 60 prosenttia kolmen vuorokauden sisällä yhteydenotosta. Kahdessa prosentissa käynneistä odotusaika venyi yli kolmeen kuukauteen. Lokakuussa 2015 yli kolme kuukautta odottaneita oli alle prosentti.

Terveyskeskuksen hammaslääkäriin pääsee aikaisempaa paremmin

Terveyskeskuksien kiireettömille hammaslääkärikäynneille pääsi 54 prosentissa kolmen viikon kuluessa yhteydenotosta. Noin viidessä prosentissa käynneistä hammaslääkärille pääsyä odotettiin yli kuusi kuukautta kuten lokakuussa 2015. Yli puoli vuotta kestäneitä odotusaikoja oli eniten Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella. Yli puoli vuotta odottaneiden osuus oli pienentynyt muiden aluehallintovirastoiden alueilla.

Noin puolet käynneistä suuhygienistille toteutui kolmen viikon sisällä yhteydenotosta. Kahdessa prosentissa suuhygienistin käynneistä odotettiin yli kuusi kuukautta (lokakuussa 2015 vastaava luku oli seitsemän prosenttia).

Yhteydensaanti terveyskeskuksiin on heikentynyt

Kevään 2016 kyselyyn vastanneista terveyskeskuksista 67 prosenttia ja suun terveydenhuollossa 84 prosenttia ilmoitti, että välitön yhteydensaanti terveyskeskuksiin onnistui ongelmitta. Yhteydensaanti heikentyi vuoden 2015 kevääseen verrattuna.

Tietonsa toimittaneista terveyskeskuksista noin 90 prosentilla oli käytössään soitto- ja takaisinsoittojärjestelmä. Terveyskeskusten hammashoitoloissa järjestelmä ei ollut käytössä yhtä kattavasti (75 %).

Kaikissa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) toimipisteissä oli käytössä soitto- ja takaisinsoittojärjestelmä. Välitön yhteydensaanti YTHS:n toimipisteisiin toteutui ongelmitta. Pisimmillään kiireetöntä lääkärin vastaanottoaikaa joutui odottamaan 5–12 viikkoa (5 toimipistettä).

Kaisa Mölläri

029 524 7363
etunimi.sukunimi@thl.fi

Satu Vuorio

029 524 7874
etunimi.sukunimi@thl.fi

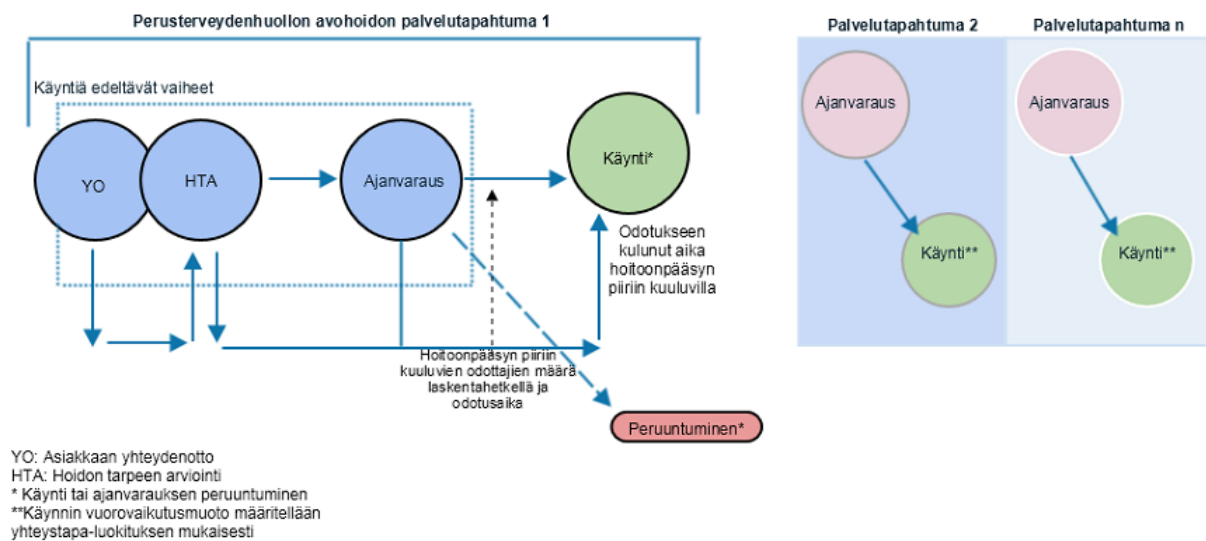

Tiedonkeruu

Perusterveydenhuollon hoitopaasyn seurantatiedot perustuvat terveyskeskusten tietojärjestelmistä suoraan poimittaviin perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustietoihin (Avohilmo). YTHS:n osalta tiedot kysytään erilliskyselyllä.

Perusterveydenhuollon hoitopaasytiedoissa tarkastellaan kiireettömien avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon toteutuneiden käyntien odotusaikoja (kuvio 1). Raportointi ei kata jo hoidettavana olevan potilaan kontrollikäyntejä, vaan ainoastaan uuden ongelman vuoksi yhteyttä ottaneet asiakkaat.

Kuvio 1. Hoidon saatavuuden seurantapisteet perusterveydenhuollossa

Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustietoja (Avohilmo) saatiin 90 prosentista terveyskeskuksista. Suun terveydenhuollossa tietoja saatiin 89 prosentista terveyskeskuksista. Terveyskeskusten kiireettömän hoitopaasyn seuranta koskee noin 10 prosenttia kaikista terveyskeskusten käynneistä. Yhteydensaantia ja tietojen julkaisemista koskevaan erilliskyselyyn vastasi perusterveydenhuollon osalta 149 terveyskeskusta (n=151) ja suun terveydenhuollon osalta 147 (n=151). Erilliskyselyyn vastasivat kaikki YTHS toimipisteet. Ahvenanmaa on kyselyn ulkopuolella.

Laatuseloste

Perusterveydenhuollon hoitopääsy

Hoitopääsy perusterveydenhuollossa

Perusterveydenhuollon hoitopääsytietojen keruu perustuu terveydenhuoltolakiin (1326/2010, 55§). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on terveydenhuollon tilastoviranomainen ja tilastojen ylläpito on THL:n lakisääteinen tehtävä.

Tilastotietojen relevanssi

Perusterveydenhuollon hoitopääsyraportointi sisältää tiedot terveyskeskusten hoitopääsytoteutumisesta määrättyinä ajankohtana. Hoitopääsyraportointi käsittää terveyskeskusten terveydenhuoltolain 55§:n mukaisen perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon hoitopääsytoteutumisen.

Tiedot kerätään perusterveydenhuollon avohoitoa tuottavista terveyskeskuksista. Tietojen keruu on kaksiosainen. Hoitopääsytoteutumistiedot saadaan perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitustiedoista (Avohilmosta) ja puhelinyhteyttä sekä tietojen julkaisemista koskevat kysymykset kerätään erillistiedonkeruuna terveyskeskuksista kerran vuodessa. Odotusaikatiedot Avohilmosta raportoidaan aluehallintovirastoittain, maakunnittain sekä terveyskeskus- että toimipaikkatasolla.

Terveyskeskusten perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon hoitopääsytiedoista julkaistaan omat, erilliset raportointikokonaisuudet.

Tiedot on tarkoitettu sekä viranomaisten valvontakäyttöön että terveyskeskusten omaan valvontaan. Raportin pohjana olevan hoitoilmoitusrekisterin tietosisältöä ja tiedonkeruuta sekä raportointia kehitetään yhteistyössä valvontaviranomaisten, tiedontuottajien ja käyttäjien kanssa.

Perusterveydenhuollon hoitopääsytiedonkeruu perustuu terveydenhuoltolain (1326/2010) 55§:ään. Tilaston tietojen keruu perustuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettuun lakiin (668/2008), tilastolakiin (280/2004), terveydenhuollon valtakunnallisia henkilörekistereistä annettuun lakiin (566/1989) sekä asetukseen terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (1671/1993). Hoitopääsytoteutumisesta valvovina viranomaisina toimivat Aluehallintovirastot (AVit) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). THL tuottaa valvontaa varten tarvittavat tiedot AVI:lle ja Valviralle.

Menetelmäkuvaus

Terveyskeskusten hoitopääsytiedot poimitaan ja raportoidaan pääosin Avohilmo-tiedoista. Osa tiedoista saadaan kerran vuodessa toteutettavan erilliskyselyn kautta (välitön yhteydenaanti ja hoitopääsyä koskevien tietojen julkaisu). Erilliskysely osoitetaan terveyskeskusten johtaville lääkäreille/johtaville hammaslääkäreille. YTHS:n hoitopääsytiedot kerätään kokonaan kyselynä. Kyselyn kysymykset on laadittu yhteistyössä valvontaviranomaisten ja STM:n edustajien kanssa.

Hoitopääsytiedot Avohilmo-tiedoista perustuvat terveydenhuollon julkisista toimintayksiköistä henkilötunnuksella kerättäviin hoitoilmoituksiin, jotka kerätään päivittäin avohoitokäynneistä. Julkinen palveluntuottaja on velvollinen toimittamaan tiedot, vaikka palvelu olisi ulkoistettu. Raportilla käytetyt luokitukset sekä tiedonkeruun ohjeet on kuvattu avohoidon Avohilmo-oppaissa sekä THL:n verkkosivuilla (www.thl.fi/avohilmo).

Tiedot raportoidaan maalisi- ja lokakuun tilanteesta. Jos terveyskeskuksen tiedot puuttuvat vastaamiseen annetun määräajan jälkeen, tiedonantajille lähetetään uusintavastauspyyntö. Näin pyritään varmistamaan tietojen kattavuus.

Tietojen kattavuus

Tämän hoitopääsyraportin Avohilmo-tiedot ovat 20.5.2016 mennessä Hilmon osarekisteriin Avohilmoon tulleita tietoja. Avohilmosta saatavia perusterveydenhuollon hoitopääsytietoja puuttui maaliskuun 2016 osalta 15 terveyskeskuksesta (kokonaismäärä 151) kuuden eri aluehallintoviraston alueelta. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Puuttuvat perusterveydenhuollon hoitopääsytiedot maaliskuussa 2016

Alue	Terveyskeskus
Etelä-Suomen AVI	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus
Etelä-Suomen AVI	Hamina
Etelä-Suomen AVI	Hollolan kunta, Peuspalvelukeskus Oiva
Etelä-Suomen AVI	Kaakon kaksikko (Miehikkälä ja Virolahti)
Etelä-Suomen AVI	Kotka
Etelä-Suomen AVI	Kouvola
Etelä-Suomen AVI	Pyhtää
Lounais-Suomen AVI	Liedon terveyskeskus, Härkätien sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistoiminta-alue
Itä-Suomen AVI	Rantasalmi
Itä-Suomen AVI	Puolanka
Länsi- Ja Sisä-Suomen AVI	Kaskinen, Kristiinankaupunki (Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon ky)
Länsi- Ja Sisä-Suomen AVI	Nokia
Pohjois-Suomen AVI	Kuusamo
Lapin AVI	Kittilä
Lapin AVI	Utsjoki
Yhteensä	15 terveyskeskusta

Suun terveydenhuollon hoitopääsytietoja puuttui maaliskuun 2016 osalta 16 terveyskeskuksesta (kokonaisuus 151) kuuden eri aluehallintoviraston alueelta. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Puuttuvat suun terveydenhuollon hoitopääsytiedot maaliskuussa 2016

Alue	Terveyskeskus
Etelä-Suomen AVI	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus
Etelä-Suomen AVI	Hamina
Etelä-Suomen AVI	Hyvinkää
Etelä-Suomen AVI	Janakkalan ja Hattulan yhteistoiminta-alue
Etelä-Suomen AVI	Järvenpää
Etelä-Suomen AVI	Kirkkonummi
Etelä-Suomen AVI	Kotka
Etelä-Suomen AVI	Kouvola
Etelä-Suomen AVI	Loviisa
Etelä-Suomen AVI	Pyhtää
Itä-Suomen AVI	Rääkkylä
Lounais-Suomen AVI	Liedon terveyskeskus, Härkätiensosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistoiminta-alue
Länsi-Sisä-Suomen Avi	Parkano
Länsi-Sisä-Suomen Avi	Rannikko-Pohjanmaan alueesta Närpes, Kristiinankaupunki, Kaskinen
Lapin AVI	Kemi
Lapin AVI	Kemijärvi
Yhteensä	16 terveyskeskusta

Avohilmo-tietojen puutteet ja epätäydelliset tiedot johtuvat pääasiassa yhden tietojärjestelmän tiedonsiirto-ongelmista. Käyttäjien tyytymättömyys järjestelmän toimivuuteen on aiheuttanut myös ongelmia hoitopääsytietojen käytössä.

Yhteydenottoja ja tietojen julkaisemista koskevaan erilliskyselyyn vastasi perusterveydenhuollon osalta 149 terveyskeskusta ja suun terveydenhuollon osalta 147. Terveyskeskusten kokonaislukumäärä on 151.

Erilliskyselynä kysyttynä YTHS:n hoitopääsytiedot saatiin kaikista 13 perusterveydenhuollon ja 11 suun terveydenhuollon toimipaikasta.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Perusterveydenhuollon hoitopääsytiedot perustuvat Avohilmosta saatuihin tietoihin. Kerran vuodessa tehtävä erillistiedonkeruu perustuu suoraan potilastietojärjestelmästä saatuihin tietoihin ja johtavien terveyskeskuslääkärien käsitykseen hoitopääsytietojen toteutumisesta. Kyselyllä haettiin tietoihin tiedonantajien oletetaan vastaavan rehellisesti, todellista tilannetta kuvaten.

Odotusaikojen toteumatiedot saadaan Avohilmo-rekisteristä, josta saadaan hoidon todelliset ja reaaliaikaiset toteutumisaikat terveyskeskuksissa. Tietojen oikeellisuuteen vaikuttaa se, miten oikein ja yhtenevästi ammattilaiset terveyskeskuksissa ovat tilastoineet hoitopääsytiedot eri potilastietojärjestelmiin. Kyselystä saatava tieto on kokonaisarvio koko terveyskeskuksen tilanteesta.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Perusterveydenhuollon hoitopääsytiedot julkaistaan THL:n verkkosivuilla kaksi kertaa vuodessa.

Tilastojen yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus

Perusterveydenhuollon hoitopääsytietoja on kerätty terveyskeskuksista vuodesta 2005 lähtien. Tiedonkeruu toteutettiin ensin kokonaisuudessaan kyselytutkimuksena, jonka muoto hieman täsmentyi vuosien aikana.

Vuonna 2014 tiedonkeruuta muutettiin perusterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa siten, että tiedot tulevat suoraan potilastietojärjestelmistä (Avohilmo-tiedot) ja osittain erilliskyselystä. Vuonna 2015 valvontaviranomaisten kanssa sovittiin, että yhteydensaantia terveyskeskuksiin selvittävä erilliskysely toteutetaan kerran vuodessa.

Tiedonkeruutavan muutos kaksi kertaa vuodessa kerätystä erilliskyselystä suoraan potilastietojärjestelmistä tapahtuvaan reaaliaikaiseen tiedonkeräykseen vaikuttaa tietojen vertailtavuuteen. Vuodesta 2014 alkaen Avohilmon kautta saatuja hoitopääsytietoja ei voi verrata aiempiin kyselyillä saatuihin tietoihin.

THL tuottaa Avohilmosta saaduista hoitopääsytiedoista myös kuukausittain päivittyvää raportointia verkkopalveluna. Avohilmo-verkkoraportoinnissa on saatavissa hoitopääsytiedot palvelutuottajittain (terveyskeskustaso) ja toimipaikoittain (terveysasemataso). Toimipaikkatieto perustuu terveyskeskusten Sosiaali- ja terveysalan organisaatiorekisteriin ja toimipaikkarekisteriin (TOPI) ilmoittamiin tietoihin.

Tietojen saatavuus ja selkeys

Hoitopääsytietojen raportointi sisältää määräaikaan mennessä saadut reaaliaikaiset Avohilmo-tiedot sekä erilliskyselyn vastaukset terveyskeskuksista. Hoitopääsytietojen raportit julkaistaan kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä THL:n verkkosivuilla. Hoitopääsytiedot lähetetään ennen julkaisua valvontaviranomaisille.

Kevään 2016 perusterveydenhuollon hoitopääsyraportin erityispiirteet

Kevästä 2014 lähtien hoitopääsytiedot perustuvat sekä potilastietojärjestelmistä saatavaan Avohilmo-tietoon että kerran vuodessa erilliskyselyllä saatuaan tietoon terveyskeskusten johtavilta lääkäreiltä/ hammaslääkäreiltä.

Hoitopääsytietojen saanti Avohilmo-aineistosta edellyttää ajantasaista potilastiedon siirtoa terveyskeskuksista suoraan THL:ään. Terveyskeskukset toimittivat Avohilmo-tiedot ajantasaisesti, mutta osasta terveyskeskusten tiedoista puuttuivat hoitopääsyraportointiin tarvittavat tiedot. THL on ollut yhteydessä sekä niihin terveyskeskuksiin että tietojärjestelmätoimittajiin, joiden tiedoissa on havaittu hoitopääsytietojen toimitamiseen liittyviä puutteita.

Avohilmosta saatavat hoitopääsytiedot perustuvat asiakkaan/potilaan yhteydenottoon uuden ongelman vuoksi, ammattihenkilön tekemään hoidon tarpeen arviointiin sekä sen perusteella tapahtuneeseen lääkärin/hammaslääkärin tai sairaanhoitajan/ terveydenhoitajan/ suuhygienistin vastaanottokäyntiin. Raportointiin on otettu mukaan vain ei-kiireellinen sairaanhoidollinen lääkärin/hammaslääkärin tai sairaanhoitajan/terveydenhoitajan/suuhygienistin käynti ja siitä aiemmin tehty hoidon tarpeen arviointi. Raportoinnissa näkyvä 0-päivää hoitoa odottaneiden tieto vastaa osin todellista hoitopääsytiedon toteutumista, osin on kyse haasteista hoidon tarpeen arvioinnin kirjaamisessa ja kirjausten yhdistymisestä käyntikirjausten tietoihin. Eri potilastietojärjestelmissä on hoitopääsytiedon kirjaamisessa/tilastoinnissa erilaisia teknisiä toteutuksia, jotka

vaikuttavat siihen, miten helposti peruskäyttäjät saavat kirjattua tarvittavat tiedot potilastietojärjestelmiin. Kirjaamista koskevat ohjeet ovat Avohilmo-oppaassa. Kirjaamiseen liittyviä kysymyksiä käydään läpi myös THL:n ja terveystietojärjestelmätöimittäjien välisissä tapaamisissa ja koulutuksissa.

Perusterveydenhuollon hoitopääsyn seurantapisteen on tarkemmin kuvattu tilastokatsauksen kuviossa 1.